

Prva zlatna plaketa „Vojno delo“ uručena je Vrhovnom komandantu oružanih snaga SFRJ povodom dvadesetpetogodišnjice časopisa

racionalnu, ekonomičnu i, istovremeno, najefikasniju upotrebu snaga u opštenarodnom odbrambenom ratu...

... Naša vazduhoplovno-teorijska misao ni ubuduće ne sme da dozvoli stagnaciju niti da i za jedan momenat bude zadovoljna ostvarenim; ona se kroz ceo posleratni period stalno suočava sa novim i, po pravilu, sve težim problemima. Na njen razvoj su uvek uticale česte promene u kvalitetu borbene tehnike od kojih su neke bile i vrlo značajne, što je zahtevalo stalno preispitivanje utvrđenih stavova i rešenja, kako u oblasti teorije tako i posebno u njenoj praktičnoj primeni. Nove spoznaje i naučna otkrića u oblasti atomistike, elektronike, automatike, infracrvene i laserske tehnike i tehnologije, kako u bližoj tako i u daljoj perspektivi, unosiće česte pa i kvalitetno nove promene u sistem oružja Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. To će pred našu vazduhoplovno-teorijsku misao postavljati nove zadatke, tražiti nove teorijske analize i eksperimentalna istraživanja. Zato se ne smemo zanositi iluzijama i misliti da smo sve zauvek definitivno rešili. Naša znanja i praktična rešenja moraju stalno ići ukorak sa svim onim što se događa na planu razvoja borbene tehnike i u svetu uopšte. To moramo trajno, uporno i sistematski ispitivati i istraživati, i tome prilagođavati teoriju i praksu borbene izgradnje i pripreme našeg vida oružanih snaga.

MIHAJLO VUČINIĆ

Titovo delo — doprinos vojnoj nauci

(»VOJNO DELO« br. 5/77)

... Tito je i vojnim problemima prilazio kao marksista, revolucionar i vođa Komunističke partije Jugoslavije, koja je u veoma složenim i teškim međunarodnim i unutrašnjim uslovima pre drugog svetskog rata i u toku samog rata, gradila i razvijala političku strategiju, na čijoj je osnovi stvarana i vojna strategija. Originalnost i stvaralaštvo Titove političke strategije dali su pečat i njegovoj vojnoj strategiji.

Ogromno poverenje u eksploataisane *radne mase* — radničku klasu, seljaštvo i naprednu inteligenciju, — u obespravljene i porobljene narode, bio je odlučujući faktor u koncipiranju Titove

strategije. On je u njima vizionarski sagledao ogroman ne samo revolucionarni, već i vojni potencijal u izuzetno složenoj, reklo bi se, beznadežnoj situaciji, kada su fašističke trupe već kretale u osvajački pohod, kada su vlade i vrhovi tzv. demokratskih partija širom Evrope kapitulantski savijali šiju pred fašističkim osvajačkim planovima i ambicijama, a Staljin taktizirao u traženju kompromisa s Hitlerom, što je paralisalo mase, pa i obezglavilo komunističke partije i radnički pokret. Tito je, upravo u takvim uslovima, video kreativnu snagu istorije u narodnim masama, motivisanim vizijom novih društveno-političkih odnosa koji se mogu ostvariti samo revolucionarnom borbom na čelu sa radničkom klasom...

... Titova politička strategija proklamovala je *povezanost narodnooslobodilačke borbe sa socijalističkom revolucijom*, i u tome se izražava originalnost jugoslovenskog iskustva. Na tim temeljima izgrađene su vojna strategija i taktika koje su nosile pečat novih tendencija u sferi vođenja rata i oružane borbe.

Posmatrano sa vojnog stanovišta, Tito je obogatio vojnoteorijsku misao, jer je pokazao da male zemlje i narodi mogu voditi uspešan rat i u uslovima agresije i okupacije moderno naoružane armije i visokorazvijene imperijalističke države, koja je, uz to, podržana od domaće izdajničke buržoazije...

... Titova politička i vojna strategija, prema tome, nisu nastale kao sticaj slučajnih okolnosti, pragmatističkog samotoka, ni stihijne borbe masa i progresivnih snaga pre drugog svetskog rata, u ustanaku, narodnooslobodilačkoj borbi i revoluciji, već su proizvod marksističke analize i procene situacije, saznanja i teorijskih uopštavanja pre svega onoga što se u društvenom, političkom i vojnom planu — a ovde je reč, pre svega, o vojnoteorijskim problemima — događalo u dužem periodu pred drugi svetski rat u svetu, pretežno u Evropi i u Jugoslaviji. Titova strategija nastala je kao stvaralačka kritika i negacija dotadašnjih strategija.

Stagnacija i objektivna nemoć vojne teorije u evropskim zemljama tzv. parlamentarne demokratije, koja, čak, nije bila u stanju ni da shvati one lucidne ideje i korisne pouke na koje su ukazivali klasici i priznati vojni teoretičari — Klauzevic, Žomini, Lidel Hart i drugi — odrazile su se na vojne strategije i pripreme za rat tih zemalja, pre svega, Francuske i Velike Britanije. Pod uticajem njihovih vojnih teorija bile su gotovo sve druge evropske zemlje koje su bile ugrožene fašističkom agresijom.

Kriza vojne misli manifestovala se u besperspektivnoj, defanzivnoj doktrini krutih frontova, koji su se oslanjali na jaka fortifikacijska utvrđenja, stacionarne linije i položaje, što je, u svojoj biti,

apriori značilo spremnost na kapitulaciju pred strategijom »blickri-ga«, koja se već vrlo reljefno ocrtavala u organizaciji Hitlerovog Ver-mahta, što, on, uostalom, nije ni krio.

Takve defanzivne, rovovske doktrine i strategije, našle su se na bespuću, ostale su na principima ratne veštine prvog svetskog rata. One su se, u suštini, pripremale za prošli, a ne za budući rat...

... Stanje u vojnoj nauci i teoriji ratne veštine bilo je stagnan-tno i u Sovjetskom Savezu. Naime, napuštanje Lenjinovog kursa u razvoju Crvene armije, Staljinov kult ličnosti, isključivost i sub-jektivizam, a i promašen sporazum o nenapadanju sa Trećim raj-hom, koji je potpisan neposredno pred sam rat 1939. godine, imali su teške posledice i na vojnu strategiju i pripremu Sovjetskog Sa-veza za odbranu zemlje. Sem toga, neposredno pred rat Crvena ar-mija je bila teško pogođena Staljinovim čistkama, u kojima je deset-kovan starestinski kadar...

... Tito je uoči rata svestrano izučavao klasičnu i marksističku vojnu teoriju, i pratio nova zbivanja u doktrini i strategiji. U vreme gotovo dvogodišnjeg rada u Kominterni, kako sam kaže, sem filo-zofije i ekonomije, pomno je izučavao bogatu vojnu misao Engelsa, Lenjina, Frunzea, Klauzevica i drugih. Već tada su Tito i partij-ski kadrovi mnogo saznali o borbama kineske Crvene armije u revo-luciji a bili su im poznati i stavovi, odnosno kritičke primedbe i osude Staljina na način kako je kineski narod vodio svoju revoluciju i oružanu borbu, unoseći nove elemente, što je smetalo Staljinu i Kominterni. Naime, Mao Ce Tung je 1936. godine napisao studiju *Strategijska pitanja revolucionarnog rata u Kini* u kojoj su uopštena iskustva iz borbi od 1927. godine i formulisana osnovna načela stra-tegije i taktike kineskih oružanih snaga.

Tito je znao mnoge vojne i druge činjenice i sagledao iskustva i iz španskog građanskog rata na osnovu kojih je mogao da izvuče zaključke ne samo o političkoj prirodi fašizma, već i o vojnostrate-gijskim principima fašističkih doktrina i načinu dejstava njihovih oružanih snaga. Zahtevao je i od partijskih kadrova i članstva da izučavaju vojnu teoriju i da se osposobljavaju u ratnim veštinama. U *Proleteru* od juna 1937. piše članak *Izučavajmo vojnu vještinu i nauku*, u kojem ukazuje na iskustvo Španije, koje je »pokazalo zna-čaj vojnog obrazovanja za odbranu demokratije, slobode i nezavis-nosti i za borbu protiv glavnog neprijatelja čovječanstva, fašizma«. On skreće pažnju da se ne sme zaboravljati »na kadrove koji će u trenutku oružanog sukoba sa neprijateljem moći i vojnički predvo-diti narod u borbi«, pa zaključuje da je »pored političke pripreme, apsolutno potrebna i vojnička«...

... Tito je uočio da odnos politike i strategije nije jednostavan, jednostran, ni pragmatistički, da se mora locirati u konkretne istorijske uslove, polazeći od realnog odnosa snaga. Takva shvatanja nisu uvek nailazila na puno razumevanje svih kadrova; bilo je zabluda i neshvatanja o obliku i trajanju rata, načinu organizovanja, pa i mestu i ulozi oružanih snaga u revoluciji. Neki su oružane snage smatrali faktorom van politike, ili, čak, iznad politke, kao samostalnu silu u revoluciji. Takve negativne tendencije Tito je brzo uočavao i reagovao na njih, ukazujući na njihovu štetnost za razvoj ustanka, a i samih oružanih snaga. Zbog toga je vrlo brzo prevladala teza da politika utvrđuje i određuje ciljeve borbe i revolucije, otvara perspektivu masama, pri čemu se ti ciljevi mogu ostvariti prvenstveno oružanom borbom, jer se u ratu politika vodi prvenstveno snagom oružja. U takvom kontekstu uloga vojne strategije je u tome da odgovori na složene vojne probleme, da pruži rešenja kako se postavljeni politički ciljevi ratom i oružanom borbom mogu najefikasnije ostvariti. Uspesi političkih akcija uvek podstiču i stvaraju povoljne uslove za razmah vojnih akcija i operacija, baš kao što vojni rezultati znače podsticaj i impuls za dalji politički razmah ustanka, oslobodilačke borbe i revolucije. Ta uzajamna sprega i međuzavisnost su se stalno ispoljavale i ocrtavale granične linije prelaza kvantiteta u kvalitet, obeležavale nove, više faze borbe i organizacije oružanih snaga i narodnooslobodilačkog pokreta u celini...

... Ni pokret otpora, ni gerila u gradovima nisu bili prihvatljivi oblici borbe za jugoslovenske prilike. To bi, takođe, bio u suštini, frontalni sukob, neravnopravna borba s okupatorom u garnizonima gde je on najjači, a naše snage slabo naoružane i bez dovoljno iskustva. Ni partizanski rat klasičnog tipa u selima, koji bi ostao na malim, izolovanim grupama, očekujući rešenje i ishod rata sa druge strane, takođe nije bio pravo rešenje. Ono nije nudilo samostalnost ni autentičnost našeg pokreta, nije otvaralo političku perspektivu masama koje su se opredelile za odlučnu borbu i rat, i tražile garanciju da će napore uroditi plodom. Konačno, istorijska iskustva govorila su da se partizanskim ratom klasičnog tipa ne mogu postići radikalni ciljevi, i da su partizanske snage imale uvek pomoćnu ulogu, da su se oslanjale na svoje regularne armije. To je bilo uslovljeno društvenom ograničenošću ovih snaga, pre svega seljačkih masa, koje su vodile gerilski rat. One objektivno nisu bile u stanju da takav rat dovedu do pobeđe. Tek kad je oktobarskom revolucijom otvoren proces socijalističkih revolucija i oslobodilačkih pokreta, radne mase, ostvarujući svoje klasne i nacionalne interese, postaju

realna i organizovana snaga koja može kroz partizanski rat i njegovu evoluciju da dovede do pobeđe.

Titova strategija opredelila se za *opštenarodni ustanak u formi partizanskog načina ratovanja* novog tipa, s jasnim opredeljenjem prerastanja ustanka u narodnooslobodilački rat i revoluciju...

... Titov doprinos teoriji ratne veštine je prevazilaženje klasičnog shvatanja partizanskog oblika i načina dejstva koji se njegovim teorijskim i praktičnim stvaralaštvom oslobodio partizanskog oblika ratovanja iz prošlog veka, šema i dogmatskog prenošenja tih iskustava u radnički i revolucionarni pokret...

... Zbog organizacione gipkosti i karaktera dejstava, partizanski rat bio je dovoljno širok vojni okvir u kojem su mogle da dođu do izražaja ustaničke snage i aktivnosti, kako u krajevima gde je ustanak dobio širok razmah, tako i u onim krajevima gde se pokret slabije razvijao, ili je preživljavao ozbiljnije krize i oseku. Jednom reči, partizanski rat bio je ona poluga kojom je u početnoj fazi ustanka bilo moguće rešiti osnovne političke i vojne probleme borbe protiv okupatora i otvoriti perspektivu za dalje, više oblike borbe i više forme organizovanja oružanih snaga. Po prvi put u istoriji ratovanja partizanski oblik oružane borbe u procesu evolucije, prerasta u *kombinovani oblik oružane borbe*, koji se u Jugoslaviji ispoljava u takvom obliku...

... Kombinovani oblik oružane borbe i postojanje operativne i teritorijalne komponente oružanih snaga opredelili su autentičnu Titovu strategiju i taktiku, uticali na izbor originalnih operativno-taktičkih postupaka i rešenja, čime je obogaćena teorija ratne veštine. Strategija i taktika Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije bila je, kako Tito kaže, kombinacija partizanskog načina ratovanja s frontalnim borbama, ali sa mnogo novog i originalnog, što je omogućilo pobeđu nad tako opremljenom armijom, kao što je bila nemačka fašistička vojska. Nemačka fašistička doktrina munjevitog rata pretvorila se u Jugoslaviji u svoju suprotnost; naime, na našem ratištu vođen je dugotrajan iscrpljujući rat, rat bez ustaljenog fronta i sigurne pozadine, koji karakteriše klasičan način ratovanja...

... Titovo poratno stvaralaštvo u organizovanju odbrane naše zajednice, odvijalo se u izuzetno složenim spoljno-političkim okolnostima, nastalim neposredno posle rata, zbog nepoverenja i zaoštavanja odnosa između ratnih saveznika, hladnog rata, blokovske podela sveta, permanentnog pritiska imperijalističkih snaga, ali i u uslovima uporne i uspešne borbe progresivnih snaga za socijalizam.

i mir u svetu, za ravnopravne odnose među državama i narodima. Što se, pak, tiče unutrašnjih okolnosti, njih su karakterisali nastanak revolucionarne borbe, složeni ekonomski, društveni i politički procesi kroz koje je prolazilo naše društvo u izgradnji nove društvene zajednice. Pri tome Jugoslavija je zbog karaktera društveno-političkog sistema, nesvrstane spoljne politike i izuzetno važnog geostrategijskog položaja, bila neprekidno izložena pritiscima sa raznih strana — imperijalističkih, hegemonističkih, iredentističkih i drugih reakcionarnih snaga, koje su nastojale da ugroze našu samostalnost i otežaju društveni razvitak.

U takvim uslovima Tito je teorijski osvetljavao i praktički rešavao sva bitna pitanja naše odbrambene politike. Za njega nije bilo teorijskih dilema kojim pravcem treba da se razvija naš sistem opštenarodne odbrane, oružane snage i njihova doktrina. Uvažavajući međunarodne okolnosti, uvek je polazio od konkretnog stanja, odnosa snaga i tendencija u međunarodnim odnosima, razvoja našeg društveno-političkog sistema koji je prošao kroz više etapa revolucionarnog preobražaja...

JOVO NINKOVIĆ

Snage na privremeno zaposednutoj teritoriji — faktor u razradi i oblikovanju teorije napadne operacije

(»VOJNO DELO« br. 1/78)

... U teoriji napadne operacije grupisanje snaga i sredstava, tj. njihova racionalna podela i plansko usmeravanje u duhu opšte ideje i zamisli za dejstvo oduvek je bio značajan operativni problem i bitan elemenat odluke komandanta, odnosno plana operacije.

U klasičnim operacijama grupisanjem su bile obuhvaćene samo one snage koje su se do početka napada nalazile u sopstvenoj pozadini, tj. na frontu odnosno na manjoj ili većoj udaljenosti od linije neposrednog dodira. Postojanje snaga na PZT i njihovo angažovanje u operacijama očigledno proširuje ovaj problem i daje mu nov i originalan sadržaj. Već sama činjenica da te snage postoje i da se anga-